

Performans Teori'nin Aytıslara Uygulanması ve Konısbay'ın Şınbolat'la Yaptığı Aytısta Söyleyici, Genel Dinleyici, Keşif ve Düzenleme

Lazzat Urakova*

Öz

Aytıs, Kazak halkının zengin sözlü edebiyatının en önemli temelini oluşturan çok eskiden doğmuş ve kalıplaşmış bir tür olduğundan, Kazak Türklerinin konargöçer yaşam tarzını sürdürdüğü zamana ve o dönemin tarihî olaylarına ışık tutan değerli bir kaynak mahiyetindedir. Fakat aytısların bu özelliklerinin anlaşılabilmesi için onların çok iyi bir inceleme yöntemiyle araştırılması gerekmektedir. Bu makalede Performans (icra) Teori'den hareketle geliştirilmiş bir araştırma modelinin aytıslar için de uygulanabileceği hususu Konısbay ile Şınbolat Aytısı örnek verilerek ispata çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kazak Halk Edebiyatı, atışma, aytıs, akın, performans teorisi, araştırma modeli

Türkçe terminolojide alışılmış olduğundan aşağıda *atışma* olarak adlandıracağımız Kazak *aytısları*, Kazak halk edebiyatının bir türü olarak içinde doğduğu sosyokültürel bağlamın şartlarını, halkın zevkini ve ozanlardan [Kaz. *akın*] beklentilerini yansıtmaları bakımından büyük bir öneme sahiptir. Bir başka ifadeyle her metin gibi atışmalar da meydana geldiği sosyokültürel bağlamın izlerini taşır. Atışmalar tarih ve edebiyat tarihi açısından

* Dr., Ankara / Türkiye
lezzatura@yahoo.com

da önemli kaynaklardır. Ancak tüm bu özelliklerinin ortaya konulabilmesi için halk bilimi araştırmalarında yakın bir zamana kadar yoğun bir biçimde kullanılan “metin merkezli araştırma” modellerinden hareket etmek yeterli olmayacaktır. Ekici'nin de dediği gibi;

Türk halk bilimi çalışmalarında ciddi bir yenilik ihtiyacı vardır ve bu arayış sadece Türkiye ile sınırlı değil, bütün Türk dünyası halk bilimi çalışmaları için de geçerlidir. Bu arayışlara cevap verebilmek için, eski çalışmaların tekrarının ötesinde, teorik ve metodik olarak yeni yaklaşımları ortaya koymak Türklük çalışmalarının ortak hedefi olmak zorundadır. Böyle bir hedefe ulaşmak için de her şeyden önce yapılacak saha çalışmalarında sadece metin elde etme çabasıyla sınırlı kalınmamalı, aynı zamanda metni tamamlayan doku, metnin içinde oluşup, geliştiği sosyal çevre ve şartlar da metinle birlikte kaydedilmeli, metin tahlili yanında metnin türünü, fonksiyonunu belirleyen tahlillere de bu çevre ve şartlara ait bilgiden hareketle gidilmelidir (1998: 34).

Halk bilimi araştırma modellerindeki eksikler, *performans teorisi* adlı araştırma modelinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Malinovski'nin 1926 yılında bağlamsız metnin ölü olduğu yönündeki ifadesinde yer alan “bağlam” fikri performans teorisinin en önemli kavramları arasındadır. Performans ise hem sanatsal bir eylem hem sanatsal bir olay anlamını taşımaktadır (Çobanoğlu 1999: 214).

Halk bilimi araştırmaları, performans teorisiyle birlikte, folkloru bir olay olarak canlı bir icra veya yapılan ve gerçekleşen bir süreç olarak düşünen ve ele alan yeni bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu anlayış içinde sözlü anlatım bir sosyal olaydır ve teatral anlamda bir icra veya performans olan bu sosyal olay, üç temel unsurdan, anlatan, dinleyen ve anlatılan geleneksel anlatıdan oluşmaktadır. Günümüzde halkbilimciler, sözlü halk bilimi unsurlarını anlatılan geleneksel anlatı etrafında onu anlatan ve dinleyen tarafların oluşturduğu bir sosyal olay, bir gösterim bir başka ifadeyle icra olarak ele almaktadır. Bir folklor olayının icrası, söz konusu üç unsurdan oluşmaktadır (Çobanoğlu 1999: 325).

Performans teorisinin yeni bir halkbilimi kuramı olarak ortaya çıkmasına Dan Ben Amos önyak olmuştur. Bu görüşten hareketle Dan Ben Amos'un geliştirdiği araştırma modeli kişisel boyut (anlatıcı/oyuncu), sosyal boyut (dinleyici/izleyici) ve söz boyutu (anlatılan) şeklinde üç unsurdan oluşmaktadır. (Sebeok'un iletişim modeli ve destanlar için geliştir-

diği modelde yer alan unsurlar hakkında bilgi için bk. Çobanoğlu 1999: 305.)

Bağlam bağlantılı performans yöntemi Dede Korkut varyantlarına uygulanmıştır (Erdem 1998). Aynı yöntem atışma türü için şu şekilde uygulanabilir:

1. Söyleyici ve Esas Dinleyici Rolündeki Söyleyici
2. Genel Dinleyici/İzleyici/Okuyucu
3. Söylenilen
 - 3.1. Keşif (Inventio)
 - 3.2. Düzenleme (Dispositio)
 - 3.3. Üslup (Elocutio)
 - 3.3.1. Ölçü
 - 3.3.2. Kelime Sırası
 - 3.3.3. Kelime Seçimi
 - 3.3.4. Söz Sanatları
 - 3.3.4.1. Eksiltme
 - 3.3.4.2. Tekrarlar
 - 3.3.4.3. Mecazlar
 - 3.3.4.4. Kalıp Sözler
 - 3.3.5. Tematik Şekillendirme
 - 3.3.6. Söyleyiş Tekniği

İletişim olayında yer alan bu unsurlardan hareket ederek ozanların *atışma* lar vasıtasıyla kurdukları iletişimin niteliğini, dolayısıyla da icra ortamlarının *atışma* formunu iç ve dış yapı özellikleri bakımından nasıl şekillendirdiğini tahlil edebilmemizin mümkün olacağı düşünülerek Konısbay Abilev ile Şınbolat Dildebayev'in atışmasının bu yöntemle incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Söyleyici ve Esas Dinleyici Rolündeki Söyleyici

Atışma türünde diğer halk edebiyatı türlerinden farklı olarak en az iki tip söyleyici bulunmaktadır. Çünkü atışma en az iki ozanın müzik eşliğinde birbiriyle şiir yarışına girmesidir. Ancak biri sanatını icra ederken diğeri dinleyici konumunda olmaktadır. Dolayısıyla atışmada iki tip söyleyici olduğu gibi iki tip dinleyici de vardır. Söyleyicilerin her ikisi esas söyleyi-

ciyken iki tip dinleyiciden biri esas dinleyici olur. Bu, sanatını icra eden ozanın rakibi olan diğer ozandır, yani doğrudan muhatabı olan kişidir. Bu durumda esas dinleyici icra olayında aynı anda iki farklı rolü üstlenmektedir ve sırası geldiğinde cevap verme hakkına sahip bir tip dinleyicidir. Halk ise ikinci tip dinleyici/seyirci konumundadır. Biz bu gruba genel dinleyici demeyi tercih etmekteyiz.

Bu izahlara göre, icra olayı bakımından üst düzeyde olduğu fark edilen Konısba'y Abilev'in atışmalarında Konısba'y, sanatını icra ettiği sürece esas söyleyici durumundadır ve söz sırası karşısındaki *ozana* geçtiğinde ise esas dinleyici konumunda olmaktadır.

Konısba'y'ın Şınbolat'la yaptığı atışmada Konısba'y ve Şınbolat söyleyicidir. Bu atışma halkın karşısında gerçekleştiğinden halk genel dinleyicidir. Atışmaya Şınbolat başladığından Konısba'y, söz sırası kendisine geçene dek, esas dinleyicidir. Söz sırası Konısba'y'a geçince Şınbolat, esas dinleyici konumuna geçer. Böylece icra olayı sonuçlanıncaya kadar devam eder.

Bu atışmada Konısba'y'ın şu sözleri söylerken Şınbolat'ın yüzüne bakarak söylediğini, bu sözler biter bitmez de gözlerini etrafa çevirdiğini bilmekteyiz:

*Burılıp salem bereyin,
Önerpaz a a sen edin,
Tilekşi iniñ men edim.*

Dönüp selam vereyim,
Hünerli ağa sendin,
Dileğine katılan kardeşin bendim.
(Aytılı vd. 2004: 31)

Bu atışmada Konısba'y genel dinleyicinin ilgisini ise şu sözlerle üzerine çekmektedir:

*Bärin de adamdardıñ bavır körüp,
Säbidiñ közimenen qara anmın.
Bir avız jılı sözden qanattanıp,
Bir avız salqın sözden jaralandım.
At minip, tızgın tüyip jürgennen soñ,
Halqımnıñ qajetine jara anmın.
Almatıdan keyingi şarıraq dep,
Bas iyip kelip qaldım Qara andım.*

Hepsini insanların kardeş görüp,
Bebeğin gözüyle bakmışım.
Bir adet sıcak sözden kanatlanıp,
Bir adet soğuk sözden yaralandım.
At binip dizgin tutup gezdikten sonra,
Halkımın ihtiyacına yaramışım.
Almatı'dan¹ sonraki şarıraq² diye
Baş eğip gelip kaldım Karagandı'm³.
(Aytılı vd. 2004: 29-30)

Bu mısralarda ozanın kendisini halka tanıtacak özelliklerinden söz ettiğine şahit olmaktadır. Konısba'y'ın aynı zamanda insanlarda değer verdiği nitelikleri de açıklıyor olması bakımından söz konusu sözler, genel dinleyicinin hem ilgisini çekmek hem sempatisini kazanmak için akıllıca bir seçimdir.

2. Genel Dinleyici/İzleyici/Okuyucu

Atışma türünde dinleyici, belki de başka hiçbir bir sözlü edebiyat türünde olmadığı kadar önemlidir. Çünkü bu türde dinleyici aynı zamanda atışmanın jürisi konumundadır. Atışmalarda kimin yendiğine her zaman genel dinleyici konumunda olan halk belirler. Bazen, özellikle atışma yarışları düzenlendiğinde özel atışma hakemlerinin, jürilerin belirlendiği durumlarla karşılaşmaktayız, ancak bu hakemler ve jüriler de karar verirken genel dinleyici olan halkın tavrını esas almaktadırlar. Konısbaý ile Şınbola atışmasında bu husus Şınbolat'ın şu sözleriyle açıklığa kavuşturulmuş durumdadır:

Ädil jurt, ädil qazı bilsin bugün, Adil halk, adil jüri bilsin bugün,
Öleñge kimniñ jaqın, kim ögeyin. Şiire kimin yakın, kimin üvey (olduğunu).
(Aytulı vd. 2004: 29)

Atışması dinleyen/izleyen kalabalık, davranış tarzlarıyla söyleyiciyi önemli ölçüde etkilemektedir. Günümüz atışmalarında dinleyicinin kimi destekleyeceği atışmanın gidişatına bağlıdır. Dinleyici her iki (veya daha fazla) söyleyiciyi ilk önce dikkatle dinledikten sonra kimi destekleyeceğine karar verip davranış tarzını ona göre düzenleyerek desteklediği akının söylediği esprilere gülmekte, onun söylediği sözleri doğru bulduğunda kafasını sallayıp veya yüksek sesle “Bärekeledi” (Aferin! Yaşla!) diyerek onaylamaktadır. Bu, genel olarak Türk sosyo-kültürel yapısında görülen bir durumdur.

Dinleyicilerin destekleyeceği ozanı belirlemelerinde söyleyicilerin cinsel kimliği de önem kazanmaktadır. Söyleyicilerin biri bayansa, dinleyicilerin arasında bulunan bayanlar genelde bayanı, erkekler ise erkeği desteklemektedir. Her iki (veya daha fazla) söyleyici aynı cinsiyetten ise “hemşehrilik” belirleyici olabilmektedir. Konısbaý ile Şınbolat'ın atışmasında da daha çok bu faktörün etkili olduğu Konısbaý'ın Şınbolat'a cevaben söylediği şu sözlerinden görülebilir:

Tor ay a sen küykentay dep til tigizdin Serçeye sen bozdoğan diye dil uzattın
Batırdın arva inan uyal aysın Bahadırın ervaından utanmalısın.
(Aytulı vd. 2004: 29)

3. Söylenilen

Konısbaý'ın atışmalarını bir bütün olarak değerlendirdiğimizde konu itibarıyla anlamlı bir bütünlük göze çarpar. Bir girişle başlayan, çeşitli hadiselerle gelişen ve neticede de atışmanın sonunda söylediği son sözle sona eren bir kompozisyon ortaya çıkmaktadır. Atışmalar, Kazakların günlük hayatlarını, savaşlarını, göçlerini, duygu ve düşüncelerini anlatan bir bütünlük içinde seyredir. Konısbaý'ın ve rakip ozanın atışmaları birlikte bir bütün-

lük teşkil ederken her bir ozanın söylediği kısımlar da kendi içinde bir düzene sahiptir. Atışmaları bir bütünlük içinde ele alırsak şu kısımlar ortaya çıkmaktadır:

3.1. Keşif

Bir sistemle veya kanıt bulma yöntemiyle ilgili olan bu kısımda ele alınacak konunun tespiti söz konusudur (Erdem 1998: 213). Konısbay'ın, her *ozan* gibi, atışması muhtemel olan ozan hakkında önceden detaylı bir bilgi edinir ancak ondan sonra atıştığı Şınbolat'a söylediği şu sözlerinden bellidir:

*Müşelde qırıq to ız topqa tüsip, Müşelde⁴ kırk dokuz kalabalığa çıkıp,
Eliniñ bas aqını atanıp eñ. İlinin baş ozanı adlandırılmıştın.*
(Aytılı vd. 2004: 34)

Konısbay'ın rakibi Şınbolat'ın diğer ozanlarla yaptığı atışmalardan da haberdar olduğunu aşağıdaki dörtlükten görmek mümkündür:

*Aqtöbemen aytısta, Aktöbe'yle⁵ atışmada,
Dedin oy atım Şınbolat. Dedin ya "Adım Şınbolat.
Qattı ay ay a basqanda Yüksek sesle konuştuğumda
Başqaları jin bolad. Başqaları cin olur."*
(Aytılı vd. 2004:35)

3.2. Düzenleme

Bu kısımda keşifteki sözlü malzemenin düzenlenmesi söz konusudur. Konısbay'la Şınbolat atışmanında (exordium), gelişme (narratio) ve sonuç (peroratio) kısımları görülür. Ancak burada atışma, iki ozanın diyalog veya soru cevap şeklinde sözle yarışı olduğundan atışması bir bütün olarak ele aldığımızda, atışmaya başlayan ozanın söyledikleri atışmanın giriş kısmını oluşturacaktır. Söz sırası birinci ozandan ikinci ozana geçtiği zaman atışmanın gelişme kısmı başlamış olacaktır. Atışması bitiren ozanın son söyledikleri ise sonuç bölümünü oluşturacaktır. Diğer yandan atışma yapan iki ozandan sadece birinin söylediklerini ele aldığımızda söz konusu ozanın atışmaya başlarken (selam vermesi, kendini tanıtmaması, vs.) söyledikleri onun atışmasının giriş kısmını, bunu takiben söyledikleri gelişme kısmını, atışmada söylediği son mısralar da sonuç kısmını meydana getirecektir:

3.2.1. Giriş

Atışması bir bütün olarak ele aldığımızda, atışmanın giriş kısmını atışmaya ilk başlayan ozanın söyledikleri oluşturacaktır. Eldeki atışmada söze Şınbolat başlamıştır; atışmanın giriş kısmı Şınbolat'ın söylediklerinden meydana gelmektedir.

Söz konusu atışmada söze ilk başlayan Şınbolat Konısbaý'a aşağıdaki sözlerle gözdağı verir ve böylece Konısbaý'a cevap hakkı doğar:

<i>Konısbaý, şın aytısqa jaña keldiň, Aytıp qal aytar sözdüň tüyedeyin, Al, qane, osı jerden söylep körşi, Men biraz osı jerge tireleyin.</i>	Konısbaý, gerçek atışmaya yeni geldin, Söyle söyleyecek sözün deve gibisini, Ya, hadi, bu yerden söylemeyi denesene, Ben biraz buraya dayanayım. (Aytılı vd. 2004: 29)

Konısbaý'ın söylediği kısımları esas alarak yaptığımız incelemede giriş kısmı olarak tespit ettiğimiz bölüm, atışmanın bütününe giriş kısmı değildir. Çünkü bu atışmayı Konısbaý değil, Şınbolat başlatmıştır. Dolayısıyla Konısbaý'ın söylediği kısımların giriş kısmı olarak tespit ettiğimiz bölüm, atışmayı bir bütün olarak ele aldığımızda atışmanın gelişme kısmının başlangıcı haline gelecektir.

Konısbaý atışmasının giriş kısmında rakibine onunla ilgili tespitlerini açıklar:

<i>Jensem dep Konısbaýdı kiyaldaysın, Tüyilsem külkindi sen tiyaalmaysın.</i>	Yensem diye Konısbaý'ı hayal ediyorsun, Boğazım tıkansa gülmeni sen kesemezsin. (Aytılı vd. 2004: 29)

3.2.2. Gelişme

Söz sırası atışmayı başlatan ozandan ikinci ozana geçtiği zaman atışmanın “gelişme” kısmı başlamış olur. Bu atışmayı Şınbolat başlattığından söz konusu atışmanın gelişme kısmını Konısbaý başlatmış sayılır. Başka bir ifadeyle, Konısbaý'ın atışmalarının giriş kısmı atışma bir bütün olarak ele alındığında, atışmanın gelişme kısmının başlangıcıdır, Konısbaý'ın atışmalarının gelişme kısmı ise bir bütün olarak atışmanın gelişme kısmının bir parçasıdır. Atışmanın sonuç kısmına kadar iki ozanın söyledikleri atışmanın gelişme kısmını meydana getirir. Başka bir deyişle, atışmanın gelişme kısmı iki veya daha fazla ozanın atışma olayını gerçekleştirdiği kısımdır.

Şınbolat'ın giriş yaptığı bu atışmada Konısbaý'dan sonra tekrar söz alan Şınbolat, atışmanın gelişme kısmını oluşturduğu sözlerinde, kendisinin doğup büyüdüğü yeri övmektedir:

<i>Jezqaz an-oblista jeri keni, Kerilgen ker maralday kerim edi. Saқта an sarı altınday san asır a ajayıp sıırı jumbaq jerim edi.</i>	Jezkazgan ⁶ - vilayette yeri geniş olanı, Uzanan uçsuz bucaksız, meral gibi kerim idi. Koruyan sarı altın gibi birçok asra Acayıp sırrı bilmece yerim idi. (Aytılı vd. 2004: 32)

Aşağıdaki dörtlükte ise Şınbolat 1900'lü yılların başında Ryazanov adlı Rus tüccarın Jezkazgan'da bulduğu bakır yataklarını bir İngiliz şirketine sattıktan sonra şirket yöneticilerinin maden ocağında çalıştırılan yerli halkı acımasızca sömürdüğü konusuna değinmiş bulunmaktadır.

Mubittin är ja ında a uşındar, Okyanusun ötesinde İngilizler
Jezqaz annin jerine jerikedi. Jezkazgan'ın yerine aşerirdi.
Mal baqqan Qaza ımdı aldap sulap, Hayvancılıkla uğraşan Kazak'ımı kandırıp,
Şabtada itşana a jügipedi. Maden ocağında kızığa koşmuş idi.
 (Aytulı vd. 2004: 33)

Ozanların atışmalarının gelişme bölümünde ele alınan malzeme Kazakların hayatları ve en belirgin tarihî ve günlük olaylardır. Bu kısım genelde atışmayı sonlandıracak ozanın söyleyeceği son dörtlüğe kadar devam eder.

Konısba'yın atışmasının bu kısmında “insanın topluma hizmet etmesi ve toplumla devletin el ele vererek amaç doğrultusunda çalışması gerektiği” ilkesi vurgulanmaktadır.

Sarjaylavdı sıztıqan, Sarı Yayla'yı rahatlatan
Umittin qalay Toqanı-ay? Hey, unuttun nasıl Toka'yı?
Ma auiday ul bergen, Magavi gibi oğul veren,
Än menen küydiñ otanı-ay. Hey, şarkı ile nağme vatani.
 (Aytulı vd. 2004: 34)

Görüldüğü üzere bu dörtlükte Konısba'y rakibini, 1830-1914 yılları arasında yaşamış meşhur küy (nağme) ustası Toka ile 1927 yılında dünyaya gelmiş besteci ve küy ustası Magavi Hamzin gibi Kazak halkının ünlü şahsiyetlerinden söz etmeyi unuttuğu için kınamaktadır.

Tor ayım atqa qon anda, Torgay'ım ata konduğunda,
Jezqaz an soqqan qılışın. Jezkazgan yapmış kılıcını.
Al aş qazaq ult bolıp, İlk Kazak ulus olup
Uyı an eldiñ birisiñ. Birleşen ilin birisin.
 (Aytulı vd. 2004: 35)

dörtlüğünde 1916 yılında meydana gelen Torgay millî ayaklanmasına atıfta bulunulmakta, Jezkazgan halkının desteği dile getirilmektedir.

3.2.3. Sonuç

Bir atışmanın “sonuç” kısmını atışmayı bitiren ozanın son söyledikleri oluşturur. Atışmada genelde atışmayı bitiren ozan yenen ozandır. Konısba'y ile Şınbolat atışmasında Konısba'y, atışmayı hem rakibine hem dinleyicilere kendisinin kazandığını duyanan ifadelerle sonuçlandırmaktadır:

*Bavır bop qal ay ekeumız,
Töske tösti tigizip.
Quşaqqa alıp inindi,
Tarasañız qaytedi,
Betinizden süygizip.*

Kardeş olup kalalım ikimiz,
Göğüse göğüs değdirip.
Kucaklayıp kardeşini
Gitseniz nasıl olur
Yüzünüzden öptürüp.

(Aytulı vd. 2004: 39)

Sonuç

Performans teorisi temelindeki yeni araştırma modelinin atışmalara uygulanması neticesinde şu sonuçlar elde edilmiştir:

1. Performans teorisi atışmalara uygulanabilir.
2. Performans teorisinin uygulanması onları daha anlaşılır hale getirmektedir.
3. Yeni yöntemle incelendiğinde atışmaların tarihî olaylara ışık tuttuğu daha iyi anlaşılır.
4. Atışmaların Kazak halkının sosyal yaşamını yansıttığı daha net biçimde ortaya konmaktadır.
5. Atışmaların Kazak halkının önemli şahsiyetleri konusunda mühim malumatlar içerdiğini daha iyi bir şekilde gözler önüne sermektedir.
6. Atışmaların sadece gerçek olaylara dayandığını daha tesirli şekilde ispat imkanı sunmaktadır.
7. Atışmalarda ileri sürülen tezin, deliller getirilerek ispatlanmak zorunda olduğunu tartışmaya yer bırakmayacak biçimde izah etme imkanı sunmaktadır.

Açıklamalar

- ¹ Güney Kazakistan'da bir şehir. Eski başkent.
- ² Çadırın en üst noktası, kubbesini oluşturan yuvarlak.
- ³ Kuzey Kazakistan'da bir şehir.
- ⁴ On iki hayvanlı Türk takvimine göre insan yaşının belirli devreleri (13, 25, 37, 49).
- ⁵ Batı Kazakistan'da bir şehir.
- ⁶ Kazakistan'ın Karagandı vilayetine bağlı bir şehir.

Kaynaklar

- Avezov, Muhtar (1948). “Aytıs Öleñderi”. *Qazaq Ądebiyetiniñ Tarihi*. C. I. Almatı.
- _____, (1964). *Kazak Ądebiyetiniñ Tarihi*. C. I / II. Almatı.
- Aytılı, Nesipbek vd. (2004). *Kazirgi Aytıs*. Astana: Kůltegin.
- Berdıbay, Rahmankul (1983). *Sarqılmas Qazıma*. Almatı.
- Bilgegil, Mehmet Kaya (1989). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belāgāt)*. İstanbul: Dergah Yay.
- Bogdanova, Medine (1947). *Kirgizskaya literatura*. Moskva.
- Çobanoğlu, Özkul (1999). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihi-ne Giriş*. Ankara: Akçağ Yay.
- Derbisalin, Anvar (1976). *Dāstür men Jal astıq*. Almatı.
- Dilçin, Cem (2005). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK.
- Dızdaroğlu Hikmet (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara: Ankara Üniverstesi Basımevi.
- Ekici, Metin (1998). “Halkbilimi Çalışmalarında Metin (text), Doku (texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (konteks) İlişkisinin Önemi”. *Milli Folklor* 39: 34.
- Erdem, Melek (1998). *Dede Korkut Türkmenistan Varyantları*. Doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ergun, Metin (2002). *Kopuz Sarını: Kazak Ąřık Tarzı Şiir Geleneđi Akın ve Jıravlar*. Ankara: KB Yay.
- Jarmuhamedulı, Muhamedrahım (2001). *Aytıs Öleñderiniñ Ar ı Tegi men Damuvı*. Almatı.
- Jumaliyev, Kajım (1958). *Qazaq Eposı men Ądebiyet Tarihiniñ Māseleleri*. Almatı.
- Kenjebayev, Beysenbay (1976). *XX. Ąasır Basındađı Kazak Ądebiyeti*. Almatı.
- Konıratbayev, Avelbek (1991). *Kazak Folklorınıñ Tarihi*. Almatı.
- Syenřaliyev, Hangali (1998). *Kazak Ądebiyetiniñ Tarihi*. Almatı.
- Tebegenov, Temirhan (2001). *Halıq Aqındarı Şı armalarında ı Ądebiyet Pen Fol'klor Dāstüri*. Almatı.
- Törekulov, Nısanbek (1979). *Qazaq Sovet Halk Poeziyasınıñ Janrlıq Ereřelikleri*. Almatı.

The Application of Performance Theory to Aytis and the Speaker, Listener, Discovery and Arrangement in the Aytis Performed between Konisbay and Şinbolat

Lazzat Urakova*

Abstract

As the most significant basis of the rich oral literature of the Kazakh people, the Aytis genre is an essential source shedding light on the nomadic period of the Kazakh Turks. This quality of the Aytis, however, can only be appreciated through a very effective method of analysis. By using the Konisbay and Şinbolat Aytis as an example, this article attempts to prove that a research model based on Performance Theory can be applied effectively to the analysis of the Aytis genre.

Keywords

Kazakh Folk Literature, aytis, influx, Performance Theory, research model

* Dr., Ankara / Turkey
lezzatura@yahoo.com

Аннотация

Ключевые слова